

роль. Уже сам факт существования и неотвратимости наказания обеспечивает организующие начала в деятельности общества.

Список использованных источников:

1. Скакун О.Ф. Теория государства и права : Учебник. / Пер. с рус. – Харьков : Консум, 2006. – С. 430–431.
2. Теория государства и права : Учебник / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. М., 1997. С. 419.
3. Теория государства и права : Учебник / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. М., 1997. С. 419–421.
4. Скакун О.Ф. Теория государства и права : Учебник. / Пер. с рус. – Харьков : Консум, 2006. – С. 436–237.

Лазорський А.О.

студент,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ВЗАЄМОДІЯ

Процес становлення України як сучасної демократичної і правової держави поєднує в собі фундаментальні зміни в житті українського суспільства, починаючи з процесу переосмислення основоположних цінностей і пріоритетів суспільних трансформацій, що лежать в основі її розвитку як самостійної і незалежної держави, що прагне посісти гідне місце у світі, і закінчуючи питаннями нормативного регулювання діяльності як інститутів державної влади, так й інститутів громадянського суспільства.

Категорія «громадянське суспільство» – одна з наймолодших в українському праві. І це, незважаючи на те, що світова суспільна думка давно і досить докладно досліджувала цю проблематику. У політичних вченнях, що належали Платону, Арістотелю, Цицерону, Макіавеллі, Бодену, Гроцію, Гоббсу, Локку, Монтеск'є, Руссо, Канту, Гумбольдту, Гегелю, Токвілю та Марксу, дана категорія або детально аналізувалася, або згадувалася, головним чином, у співвідношенні «громадянське суспільство – держава».

Вагомий внесок у дослідження різних аспектів розуміння громадянського суспільства також було зроблено деякими відомими українськими вченими. Значний інтерес, зокрема, становлять монографії та колективні наукові розвідки таких науковців, як: В. Бабкін, С. Бобровник, Є. Бурлай, В. Горбатенко, М. Денисюк, А. Карась, О. Ковальчук, А. Колодій, О. Копиленко, І. Кресніна, П. Любченко, Ю. Оборотов, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, М. Патей-Братасюк, О. Петришин, П. Рабінович, Ф. Рудич, В. Сіренко, О. Скрипнюк, Т. Тарахонич, Ю. Шемшученко, О. Ющик тощо.

Метою даної статті є аналіз різних аспектів взаємодії та взаємозв'язку держави і громадянського суспільства, адже громадянське суспільство – це певний механізм неформального соціального партнерства, який забезпечує підтримання балансу існуючих у суспільстві інтересів та їх реалізацію.

Проблеми становлення та функціонування правової держави і громадянського суспільства визнані в сучасних умовах значущими та фундаментальними. Адже зародження й подальший розвиток правової держави відбувається саме за умов розвиненого громадянського суспільства. Взаємовідносини правової держави і громадянського суспільства є визначальним чинником успішного розвитку держави і суспільства, неодмінною умовою забезпечення основоположних прав та свобод людини і громадянина.

В сучасній правовій науці сформувався три основні підходи до співвідношення громадянського суспільства та держави:

1. Держава і громадянське суспільство – схожі соціальні системи.
2. Держава і громадянське суспільство – соціальні системи, що розрізняються; первинною та провідною є держава, яка контролює громадянське суспільство.
3. Держава і громадянське суспільство – системи, що розрізняються, однак провідним є громадянське суспільство, а держава щодо нього виконує службову (підпорядковану) роль.

На мою думку, найбільш конструктивною вбачається третя модель, яка забезпечує реалізацію стратегічного завдання громадянського суспільства – взаємозв'язок індивіда із соціумом, його звільнення від політико-регламентуючого контролю, соціально-обмежуючих перешкод і заборон [2, с. 38–40].

Сучасна українська наука визначає громадянське суспільство як суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на основі демократії і права. Побудова громадянського суспільства є метою суспільного розвитку, засобом всебічного забезпечення інтересів прав та свобод людини і громадянина.

Становлення і розвиток громадянського суспільства та правової держави має історичний характер, а їх функціонування зумовлене життєвими інтересами і потребами як суспільства в цілому, так і окремих соціальних груп. Не можна не погодитися з тим, що громадянське суспільство існує лише там і тоді, де і коли економічно та політично вільні індивіди беруть участь у державній діяльності, забезпечують свої інтереси шляхом самореалізації [3, с. 121–125].

Громадянське суспільство і держава взаємно доповнюють одне одного та залежать одне від одного. Без зрілого громадянського суспільства не представляється можливим побудова правової демократичної держави, оскільки саме свідомі вільні громадяни здатні створити найбільш раціональні форми людського співжиття.

Система громадянського суспільства постійно відчуває тиск з боку держави. В умовах тоталітарних режимів відбувається посилення втручання держави в економічне і політичне життя суспільства, фактичне знищення або крайнє звуження незалежності суспільного життя від держави. При

демократичному режимі держава і громадянське суспільство виступають як рівноправні партнери. Вирішення суспільних проблем здійснюється шляхом компромісу між державою та суспільством. Дійсно демократичний політичний режим можливий тільки там, де є належним чином розвинене громадянське суспільство.

Так, у розвинених країнах світу склався та функціонує механізм взаємодії громадянського суспільства і правової держави, який передбачає:

- здійснення принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову;

- створення системи взаємодії через партії, вибори та представницькі органи влади;

- функціональне представництво, тобто розвиток каналів зв'язку між державою і суспільством у вигляді різного роду консультативних комітетів та комісій при державних структурах, у яких беруть участь представники груп і об'єднань за інтересами.

У демократичних країнах громадянське суспільство виступає в ролі партнера держави у вирішенні соціальних і суспільних проблем. Держава бере на себе зобов'язання створити сприятливі правові умови для діяльності організацій громадянського суспільства. забезпечує значну частину фінансування їх діяльності (наприклад, у країнах Євросоюзу 40–60 % загального доходу організацій громадянського суспільства становить державне фінансування) та залучає до надання соціальних послуг (до прикладу, у Німеччині 60 % гарантованих державою соціальних послуг надаються неурядовими організаціями) [7, с. 5].

Поряд з цим, і громадянське суспільство, і держава мають функціонувати лише для задоволення потреб та інтересів людини. Громадянським суспільством можна назвати таке суспільство, в якому головною діючою особою є громадянин як автономна особа, наділена наступними рисами:

- це суб'єкт, який усвідомлює себе вільним членом суспільства (вільним економічно – має право вибору форм і видів трудової діяльності, у тому числі підприємницької; вільним ідеологічно та політично);

- це суб'єкт, який наділений правами і свободами (у тому числі правом приватної власності – «суб'єкт-власник»);

- це суб'єкт, який усвідомлює відповідальність перед суспільством;

- це суб'єкт, захищений законом від прямого втручання в особисте життя і усіляких обмежень з боку держави.

У свою чергу, структурні складові громадянського суспільства беруть на себе виконання таких функцій як:

- 1) надання соціальних послуг і турбота про громадян з особливими потребами (інваліди, люди похилого віку, багатодітні та малозабезпечені сім'ї);

- 2) виконання спільних із державою проектів щодо вирішення актуальних суспільних та гуманітарних проблем (безпритульність, СНІД, наркоманія, тощо);

- 3) залучення різних суспільних груп до формування державних і місцевих рішень;

- 4) моніторинг діяльності органів влади та політиків;

- 5) недопущення неефективного державного управління та корупції тощо.

Для успішного функціонування політичної системи з усіх можливих варіантів взаємозв'язку держави і громадянського суспільства, на мою думку, перевагу слід надати поєднанню сильної держави і ефективно функціонуючого, врівноважуючого та доповнюючого її громадянського суспільства. Передчасне згортання функцій держави, штучне їх скасування або нездатність здійснювати ці функції є свідченням слабкості держави. А занадто велика свобода дій та непідконтрольність суспільству – свідчення слабкості суспільства.

Побудова громадянського суспільства передбачає демократизацію самоврядування шляхом активної та рівноправної участі всіх громадян і організацій у вирішенні проблем окремих регіонів та держави в цілому. Разом з тим, слід визнати, що жителі одного регіону (у вигляді об'єднань та організацій, в які вони входять) не завжди усвідомлюють себе достатньою мірою членами єдиної громади, здатної автономно і ефективно вирішувати власні насущні проблеми. Звідси випливають закономірні наслідки: нескоординованість ініціатив, тотальна взаємна недовіра, соціальний песимізм та утриманські настрої.

Таким чином, взаємодія держави з громадянським суспільством повинна бути спрямована на посилення процесу демократизації органів влади, розвиток і зміцнення інститутів громадянського суспільства та посилення їхнього взаємозв'язку. Вона має бути виразом бажання органів влади і громадянського суспільства налагодити співробітництво з метою подальшого удосконалення та розвитку партнерських відносин [6, с. 110].

Без істотних змін у політичній системі важко очікувати на ефективність взаємодії, довіру з боку структур громадянського суспільства, держави та громадян. А тому, пріоритетами варто визначити вдосконалення та закріплення практики системної участі інститутів громадянського суспільства у формуванні державної політики, а також децентралізацію та делегування частини повноважень органів виконавчої влади громадянському суспільству із запровадженням відповідної системи контролю за їх реалізацією.

Список використаних джерел:

1. Патей-Братасюк М. Антропоцентрична теорія права : навч. посіб. – Київ, 2010 р. – 396 с.
2. Костючков С.К. Громадянське суспільство і держава : політико-правові та соціальні аспекти взаємодії / С.К. Костючков // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. – 2012. – Т. 182, Вип. 170. – С. 38–40.
3. Томаш, Л.В. Гражданское общество – социальная основа государства, власти и демократии [Текст] / Л.В. Томаш. // Евразийский юридический журнал. – 2012. – № 12 (55). – С. 121–125.
4. Тодика, Ю.М. Наука конституційного права України на сучасному етапі [Текст] / Ю.М. Тодика. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 1996. – 430 с.
5. Лотюк, О.С. Особливості механізму конституційно-правового регулювання громадянського суспільства // Вісник Вищої ради юстиції. – 2013. – № 1. – С. 92.
6. Денисюк М.В. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства : Монографія. – К. : Атіка, 2014. – 184 с.

7. М. Лациба, О. Вінніков, Л. Сідельнік, Д. Український. Пріоритети розвитку громадянського суспільства України. – Київ : Український незалежний центр політичних досліджень, 2008 р. – 188 с.

8. Кресін О.В. Громадянське суспільство і держава : шлях до порозуміння і співпраці // Право України. – 2004. – № 3. – С. 18–21.

Лифарь А.О.

студентка,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РУЙНУВАННЯ ІЄРАРХІЧНИХ СТРУКТУР ТА ПОШИРЕННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Однією із прикметних рис сучасного суспільства є глобальні процеси руйнування ієрархічних вертикалей і поширення мережевої організації, які формують новий тип інформаціонального суспільства. Сплеск інтересу до мереж у різних сферах життя суспільства не випадковий, він зумовлений розповсюдженням мережевих структур, які можна виявити будь-де, як стверджує Ф. Карпа – від біологічних організмів до соціальних структур [1]. Мережі були упродовж всього існування не тільки людини, але і світу, проте їх дослідження стали розвиватися відносно нещодавно, що пов'язано зі зміною як виробничої основи суспільства, в якій ієрархічні індустриальні структури стають неефективними, так і співвіднесеною з нею світоглядною еволюцією. З. Бауман узагалі висунув припущення, що сучасна епоха, яку називають постмодерною, є нічим іншим, ніж модерністю, що перебудувалася у мережу [2, с. 127]. Ми в цілому можемо прийняти цю думку, але із застереженням: зміна форми спричинила і зміну сутності, не залишившись лише на рівні зовнішніх виявів. Мережі щільним кільцем охоплюють людство, роблячи окремих особистостей членами нових спільнот різного рівня.

Мережа протиставляється ієрархії як протилежній їй формі. Їх можна представити як «тверду» та «рідку» структури. У загальному вигляді А. Ю. Гіль та Л. А. Коробейнікова визначають такі риси ієрархічної організації: вона є стійкою; створює індуктивний тиск на всі системи, з якими взаємодіє; легко відновлюється; забезпечує послідовний рух інформації; визначає принципи комунікації, дисципліни, субординації; нормує зобов'язання, визначеність компенсацій і покарань, має низький ступінь керованості та високий інформаційний опір, що веде за собою повільне, неадекватне реагування на ситуацію, а також при необхідності відтворення своїх підсистем поглинає велику частку ресурсів всієї системи; сприяє зростанню числа ієрархічних щаблів, що ускладнює рух інформаційних потоків, і, отже, прийняття рішень і дій в режимі реального часу. Відмінність мережевої організації як «рідкої» структури проявляється в пов'язаності та безперервній комунікації; горизонтальної організації – відсутності єдиного